

Misvisende om omorganiseringen i SSB

Morgenbladet hadde 7. juli et oppslag omkring bråket i SSB. Dessverre var innholdet i denne artikkelen til dels misvisende, og diskusjonen tok i liten grad utgangspunktet i de sentrale spørsmålene i forbindelsen med omorganiseringen i SSB.

1) Hva er utgangspunktet for bråket i SSB?

Utgangspunktet er at Christine Meyer satte ned et utvalg av professorer og forskere i samfunnsøkonomi, ledet av SSBs statistikkdirektør Torstein Bye, for å vurdere hvorvidt SSB bør ha en forskningsavdeling, hva som eventuelt bør være målsettingen for en slik avdeling, og hvordan arbeidet bør organiseres og kvalitetssikres.

Utvalget gjennomgikk forskningsavdelingens arbeid, og konkluderte med at SSBs forskningsavdeling har hatt, og fortsatt bør ha, en viktig rolle i utviklingen av empirisk samfunnsøkonomisk forskning i Norge. Dette er en sentral anbefaling fra utvalget, som har fått lite oppmerksomhet, på tross av at Finansdepartementet nylig har oppnevnt et Statistikklovutvalg som blant annet skal vurdere hvorvidt SSB i det hele tatt skal pålegges å drive forskning.

2) Kritikerne av Bye-utvalget, slik som tidligere forskningsdirektør Ådne Cappelen, hevder at «utvalget vil ha forskning som kan publiseres i internasjonale topp Tidsskrifter, uavhengig av tema». Stemmer dette?

Nei, det stemmer ikke. Utvalget mente at til forskjell fra universiteter eller høyskoler bør hovedmålsettingen til SSBs forskningsavdeling være begrenset til å evaluere effektene av økonomisk politikk og studere samfunnsmessige og økonomiske forhold i Norge. Det er stor etterspørsel etter slike analyser fra utøvende myndigheter, interesseorganisasjoner og andre aktører. Utvalget mente at hensynet til politikk og samfunnsmessig relevans bør ligge til grunn for de tematiske prioriteringene i SSBs forskningsavdeling.

Samtidig understreket utvalget at kvalitet er en forutsetning for samfunnsmessig og politisk relevans. Et ekspertutvalg som nylig har vurdert NFRs virksomhet, er like klare: «Høy vitenska-

pelig kvalitet er det viktigste fundamentet for at forskningen blir relevant for politikk, næringsliv og forvaltning. Relevant forskning med lav vitenskapelig kvalitet kan være til større skade enn gagn i samfunnet».

3) Hvordan kan forskning kvalitetssikres?

Fagfellevurdering i anerkjente vitenskapelige tidsskrifter er forskningens gullstandard for kvalitetskontroll, der analysene blir kritisk vurdert av eksperter på området. Disse fagfellene skriver så tilbake til tidsskriftet, påpeker feil og svakheter og kommer med en anbefaling om arbeidet skal publiseres eller ikke. Forskerne får så enten avslag eller pålegg om å forbedre analysene før analysene kan bli publisert. Fagfellevurderingen i internasjonalt anerkjente fagtidsskrifter er langt fra perfekt, men det er den beste kvalitetskontrollen man har.

Utvalgets gjennomgang av SSBs forskning viser at både metodene og analysene for sjelden utsettes for fagfellevurdering i vitenskapelige tidsskrifter. Dette skyldes ikke at internasjonalt anerkjente fagtidsskrifter er uinteresserte i norske data og problemstillinger, slik som det blir hevdet i Morgenbladets artikkel. Tvert imot: Mange gode tidsskrifter er veldig interessert i empirisk forskning basert på norske data.

Kritikerne bruker begrepene «topptidsskrift» og «eliteforskning» som skjellsord, nærmest som skremselspropaganda. Utvalget har aldri argumentert for at forskningsavdelingen bør bestå av en håndfull forskere som utelukkende skal jobbe med arbeid som kan la seg publisere i de aller høyest rangerte tidsskriftene, slik kritikerne framstiller det. Utvalget mener derimot at SSB skal ha en slagkraftig og faglig bred forskningsavdeling, og at kvaliteten på forskningen best kan sikres gjennom jevnlig publiseringer i anerkjente tidsskrifter med fagfellevurdering.

Statistikkens høyborg: Hva er det som skjer hos Statistisk sentralbyrå?

FOTO: CHRISTIAN BELGAUX

4) Kan ikke brukerne av SSBs forsknings selv vurdere kvaliteten?

De færreste byråkrater, journalister eller andre sentrale brukere har den nødvendige faglige kompetanse til å vurdere kvaliteten til SSBs forskning. Dessuten har disse aktørene særinteresser som vil kunne komme i strid med SSBs faglige uavhengighet. Det er derfor grunn til å være bekymret over mobiliseringen mot utvalgets konklusjon om at SSBs forskningsavdeling og forskere bør vurderes ut fra fagfellevurdering. En slik kvalitetskontroll er nødvendig for at SSB skal være et redskap for forskningsbasert politikk og ikke politisert forskning eller spekulasjon i media.

5) Er det naturlig at NHO, LO og enkelte politikere blander seg inn i diskusjonen omkring SSBs valg av metoder og modeller?

Statistikkloven gir SSB faglig uavhengighet fra politiske myndigheter. SSB er en uavhengig institusjon for innsamling, bearbeiding og formidling av offisiell statistikk i Norge. SSB avgjør selv hvilke metoder som er egnet til å løse byråets oppdrag. Det er overraskende at ikke styret i SSB har vært tydeligere i sitt forsvar av direktørens rett til og ansvar for faglige og organisatoriske valg. Det er også skuffende at ikke media har stilt kritiske spørsmål ved

at NHO, LO og enkelte politikere forsøker å bestemme hvilke metoder som skal brukes til å løse byråets oppdrag.

6) Kritikerne har antydnet at utvalgets anbefalinger var et bestillingsverk fra krefter som ønsker å krympe den norske velferdsstaten. Stemmer dette?

Utvalget hadde en bred faglig sammensetning og arbeidet uavhengig med rapporten på grunnlag av et presist og relevant mandat. Mandatet og utvalget fokuserte utelukkende på fag, ikke på politikk.

Mandatet og utvalget fokuserte utelukkende på fag, ikke politikk.

Det er interessant å merke seg at mye av kritikken handler om person, og ikke om sak. Personene som angripes, har imidlertid aldri forsøkt å påvirke eller blande seg inn i utvalgets arbeid. For eksempel var direktør Holmsen i Finansdepartementet tydelig i sin kommentar i Dag og Tid:

«SSB er en uavhengig institusjon for innsamling, bearbeiding og formidling av offisiell statistikk i Norge. SSB avgjør selv hvilke metoder som er egnet til å løse byråets oppdrag. Finansdepartementet bidrar til

faglig diskusjon og utvikling innen økonomi og statistikk gjennom Modell- og metodeutvalget, som blant annet arrangerer seminarer. Finansdepartementet kan ikke gå inn i interne vurderinger hos SSB».

7) Hva har DSGE-modeller med Bye-utvalget å gjøre?

I ett av Bye-rapportens vedlegg diskuterer to av utvalgets medlemmer, Kjetil Storesletten og Hilde Bjørnland, SSBs makromodeller. Der skrev de at makroforskningen i SSB framover bør satse på to områder. Fokuset bør være på å utvikle empiriske modeller og systemer som kan analysere nåsituasjonen i økonomien og gi kortsiktige prognoser på viktige makroøkonomiske hovedstørrelser. Videre bør en bygge flere små og avgrensede strukturelle modeller som kan brukes til politikkanalyse, for eksempel for å beregne virkning av finanspolitikk og analysere drivere av konjunkturer.

Storesletten og Bjørnland foreslår ikke at byrået kun skal satse på å bygge opp en ny stor DSGE-modell, slik kritikerne framstiller det. Tvert imot, de er opptatt av at forskerne skal bygge opp en bredere modellkompetanse. Men modellene må kvalitetssikres gjennom å velge modellrammeverk som ligger nærme forskningsfronten.

8) Hvorfor er bloggeren Noah Smith premissleverandør i Morgenbladets diskusjon omkring makromodeller?

Aner ikke. Og det er betegnende for det lave nivået på den offentlige debatten omkring makromodeller.

Noah Smith er ingen ekspert på makromodeller. Han forsker ikke aktivt. Hans ubegrunnede påstander om makroøkonomi og modellvalg er så upresise og unyanserte at de nærmest er blottet for meningsinnhold. Jeg begriper ikke hvorfor Finansdepartementet inviterer en blogger til å holde åpningsforedraget på fagdagen til byråkratene.

Noah Smiths rake motsetning er professor Ricardo Reis ved LSE. Han er en ledende og aktiv forsker innenfor makroøkonomi. I en ny oversiktsartikkel viser han at makroøkonomisk forskning i dag ikke er tankeløs DSGE-modellering fylt med latterlige forutsetninger og uvitende om data, slik som Noah Smith og andre kritikere hevder.

Magne Mogstad

Professor i Økonomi, University of Chicago. Medlem av Bye-utvalget og forsker i SSB.

